

Loan - phương hoàng tái sinh

Tác giả Isabelle Muller có cha người Pháp mẹ người Việt. Bà hành nghề biên phiên dịch ở Đức và năm 2003, bà bắt đầu viết. Nhưng bà viết không phải vì muốn trở thành nhà văn, mà chỉ vì lý do duy nhất: viết một cuốn sách về cuộc đời người mẹ Việt Nam của mình.

Không phải là một nhà văn chuyên nghiệp nhưng bà có một tình yêu mãnh liệt đối với mẹ mình. Chính tình yêu này đã giúp cho bà hoàn thành tiểu thuyết đầu tay của mình xuất sắc. Tác giả Isabelle Muller với tác phẩm Loan đã đoạt giải một trong năm quyển sách hay ở Đức năm 2015.

Năm 2018, dịch giả Trương Hồng Quang đã chuyển thể sang tiếng Việt và trở thành một trong những tiểu thuyết được đón chào nhiều. Năm 2019, Isabelle Muller về Việt Nam đoàn tụ cùng gia đình.

Tác phẩm Loan - từ cuộc đời của một con chim phương hoàng được hoàn thành ngay từ khi tác giả còn niên thiếu "khi mà con thỉnh cầu, mẹ đã kể lại cho con nghe về cuộc đời của mẹ", tác giả viết. "Mẹ đã giao cho con nhiệm vụ viết về mẹ, về cuộc đời của mẹ như một người đàn bà, như là mẹ của con, về con chim phương hoàng mà mẹ là hiện thân trong bài thiếu chú nhiều lần, và mỗi lần lại trở đi trở lại đến từ tận".

"Đã có bao lần mẹ nói với con rằng con hãy học thật nhiều, bởi giáo dục là một đặc quyền và giúp ta hiểu hơn ý nghĩa của cuộc đời. Bất luận thế nào con cũng không được phép đi trên đường đời mà không được học hành như mẹ", tác giả đã viết lại phần lớn những bài thơ về mẹ mình, về thân phận của bà, sinh ra ở một đất nước bị xâm lược và người Việt không chỉ bị nó đè lên thân đàn mà còn bởi chính ý thức hệ phong kiến đã giam hãm biết bao người đàn bà, bởi chúng thành môn hàng khi chúng trường thành vào đầu thế kỷ 20.

Phương hoàng bay lên từ tro tàn đổ nát
Cảm ghét chiến tranh vì sau những trải nghiệm, Isabelle Muller hiểu người cha sinh ra cô đã bị chiến tranh tàn phá cuộc đời, làm biến dạng những phẩm chất tốt đẹp trong ông, Isabelle Muller đã có 150 buổi thuyết trình nói lên sự đau thương của những người phụ nữ bị đem dưng tội ác. Bà năm sau khi tiểu thuyết hoàn thành, cô đã đưa được Loan về Việt Nam, chính quê hương của mẹ, được đọc giả đón chào, đón nhận. Có đủ dụng cụ nhận bút quyển sách thành lập quỹ "Loan", với phương châm "Chung tay vì một tương lai tốt đẹp hơn cho thành tựu nên trên toàn thế giới". Quỹ đã thực hiện các dự án giúp đỡ học sinh các dân tộc ít người, những mảnh đời khó khăn ở vùng cao Việt Nam. Chỉ một hai năm hoạt động, quỹ "Loan" do Isabelle Muller sáng lập đã trên khai 12 chương trình, dự án với tổng số tiền tương đương cho Hà Giang gần 7 tỷ đồng. Isabelle Muller chọn cách trở về, chọn Hà Giang, "vì có những mảnh không muốn nói

Me đã giao cho con nhiệm vụ viết về mẹ, về cuộc đời của mẹ như một người đàn bà, như là mẹ của con, về con chim phương hoàng mà mẹ là hiện thân trong bài thiếu chú nhiều lần, và mỗi lần lại trở đi trở lại đến từ tận.

và nhiều tài không muốn nghe, tôi ghi lại của mình cho những đời mắt rờ mờ, cho những trái tim xúc cảm sau khi chạm vào lời" ở cao nguyên xa xôi. Có mong muốn được cho đi bằng trái tim, đến với những số phận, được lắng nghe và chia sẻ những nỗi đau, được cúi xuống, mang lại hạnh phúc cho những đứa trẻ như số phận của Loan đã hạnh không được học chữ vì là con gái, bị người thân bán đi. Loan có tên khai sinh là Đậu Thị Cục (tên của mẹ Isabelle Muller) đã dần dần con gái mình chọn một cách sống "cho đi và làm người khác hạnh phúc là mình hạnh phúc".

Phương hoàng kiêu hãnh

Câu chuyện mở đầu bằng không khí của một vùng quê ở Hà Tĩnh, với những tập tục xa xưa được Isabelle khắc họa rất chi tiết. Không gian sống của người Việt đầu thế kỷ 20 được mô tả các người Pháp viết lại, chỉ qua lời kể của mẹ thật là tinh.

Mở đầu cho cuộc đời nhọc nhằn đầy truân chuyên của người con gái nước Việt, nhân vật Loan mới 12 tuổi đã nhận biết mình bị chính bà có nước thua bán con vào nhà thờ, đã tìm mọi cách vượt thoát, từ các cuộc đời mình. Có đã sống sót sau khi rơi xuống đống ngạ cứu tu ban công tăng 4 ngày nhà bắt ngạ đói sụp, kiên nghị vượt qua đau đớn, thương tích để sống và kể lại. Loan có quyền kiêu hãnh bởi được một người đàn bà "gái chưa hoàng" mà có lại cảm thấy "rất đời hạnh phúc, tự hào" một mình sinh con, nâng niu sự sống. Có đã dám đương đầu, tu nguyện gánh khổ nạn thay cho người bán gái "yêu đời và con trảnh", trả ơn người đại uy linh Lê dương, đã cứu thoát hai người khỏi nhà tù. Trước tình yêu vô điều kiện với người tình Pháp nghèo và yêu đời, bao dung cả lý tâm, cứu vớt anh khỏi những tình huống nguy hiểm. Ngay cả khi bị xem là "mẹ Tây" đầy khinh miệt trước mặt người đàn ông mình, nhưng đã yêu và dám bảo vệ tình yêu của mình, dám quảng thân vào bão đạn để đồng hành với người mình yêu thương. Ngay cả trước sự bói bác con người, cả sự ghê lạnh, bóc lột của người mẹ chồng trên đất Pháp có cùng đã kiên cường vượt qua. Là người đàn bà bé nhỏ, không có hơn một mét bốn mươi lăm, nhưng tình yêu thương con người, lòng dũng cảm, sự kiên nghị vượt qua khó khăn khôn cùng, không thuộc náo đời. Loan đã kiêu hãnh sống trong một thế giới thông khổ nhưng không vắng bóng tình yêu thương con người, không lúc nào từ bỏ niềm hy vọng. Từ đời bán tay trắng trên xứ người, vượt qua sự kỳ thị mặc dù, kiến tạo được ngôi nhà, hạnh phúc trên đất Pháp sau những thăng trầm, đã sinh đẻ nhiều con. Loan đã tự hào khi có được con gái Isabelle Muller cho bà kỷ thực cuộc đời khó khăn, để từ xác bất ngôn từ, đưa đời cảnh phương hoàng bay lượn trên bầu trời thành thang, bắt ngạ...

Tôi chạm được Loan trước một ngày sách ra mắt vào đầu năm 2018, từ tổ chức quy học bằng Vũ Anh Đình. Các em đã mời tôi đến dự tại nhà xuất bản Trẻ. Ấn rằng tôi sẽ đồng cảm được thân phận cuộc đời Loan. Lòng kính trọng của các em khiến tôi đọc quyển sách một cách chú

thì và cẩn trọng, Ngự trang đầu tiên, quyển sách đã cuốn hút tôi mãnh liệt. Chúng ta đã tìm trong nỗi đau của Loan trong từng chi tiết bởi sự bao hành, sự bất bình đáng gọi là áp đặt trên đất nước mình hàng ngàn năm, về thân phận phụ nữ mà thi hào Nguyễn Du đã từng bị thất thất lên: "Đau đớn thay phận đàn bà/ Lời rằng bạc mệnh cũng là lời chung". Rồi rằng, Isabelle Muller đã viết bằng sự thấu cảm nỗi đau của người mẹ.

Tu sách đến phim

Loan chưa dừng qua nhiều nhưng con đường số phận, đã thuyết phục độc giả, có lẽ nhờ vào giá trị giáo dục to lớn ẩn chứa trong cuộc đời của một người phụ nữ bé nhỏ ở quê cuộc chiến tranh tàn khốc trong thế kỷ 20 trên hành tinh này. Nhưng trong một thế giới thông khổ không lúc nào Loan từ bỏ niềm hy vọng. Đọc Loan nhiều lần, tôi có bị ám ảnh. Với mong muốn được chia sẻ câu chuyện đến với nhiều người hơn, tôi trao đổi với đạo diễn phim tài liệu Nguyễn Hoàng. Anh rất nhiệt tình và sự đồng cảm mãnh liệt. Tôi đã gọi email cho tác giả và định ngày. Thật hạnh phúc khi tác giả Isabelle Muller nhận lời chia sẻ câu chuyện lên phim.

Đầu năm 2019, ekip làm bộ phim tài liệu Loan - phương hoàng tái sinh cùng Isabelle Muller về Hà Tĩnh, tìm lại các người tổ tiên của chú. Đó là ngôi nhà mang dấu ấn tuổi thơ bất hạnh của bà Đậu Thị Cục, làng quê Thạch Đài, nơi những người thân yêu của bà Cục yên nghỉ, con đường đất hoàng vắng ngày xưa này đã thành đường nhựa giữa trung tâm thành phố. Isabelle lần tìm dấu chân của mẹ, cảm nhận Loan đang trở về bằng sự điên điên của tổ tiên. Bằng qua một thế kỷ đầy biến động, tang thương, Loan - phương hoàng tái sinh đã trở về đúng nơi vạch xuất phát, bỏ qua thu hút, cay đắng, ngộ nhận, chỉ có tình thương và những giọt nước mắt thấu hiểu. Tôi thấy bản tay đạo diễn Nguyễn Hoàng một phương, cũng lên vì xác cảm khi chấp lấy khoảnh khắc những giọt nước mắt từ Isabelle Muller. Sau một năm nỗ lực thực hiện, tìm lại dấu chân tái phương của Loan trên nước Pháp, nước Đức và các thành phố Hà Nội, Bắc Ninh, Hải Phòng, Nam Định, Hà Tĩnh... ở Việt Nam.

Bộ phim tài liệu Loan - phương hoàng tái sinh đã bao tập hoàn thành, vừa ra mắt ở Hà Tĩnh đầu tháng 11.2019. Trong chiếc áo dài Việt Nam, tác giả xúc động cảm ơn ekip làm phim đã nỗ lực kể lại câu chuyện qua hình ảnh về cuộc đời của Loan bằng cả trái tim. Với Isabelle Muller, đây là một sự kiện rất có ý nghĩa, vì đây là quê hương của mẹ chi. Bộ phim đã đưa mẹ chi trở về quê hương, kết nối với tổ tiên. Sau buổi ra mắt phim, Isabelle Muller trao ngạ trong hoa và nước mắt ngày đoàn tụ, với những người thân từ nhiều miền đất nước quay về Hà Tĩnh, chỉ để được gần gũi người con gái út của bà Cục. Những giọt nước mắt cả lần đầu trên gương mặt những người chú, người em... Để có được cái ôm ấm áp của người, gia tộc bà Đậu Thị Cục phải đi qua gần một thế kỷ chia ly. Loan - phương hoàng tái sinh đã đưa Loan về với cõi người.

TRÂM HUONG